

מראי מקומות - מנחות צ"ח

(א) **לא שנא הכי ולא שנא הכי - פרש"י**, דכניסתן דקרנות אי בעי למימר אמה בת ה' או בת ו', דכיון דכניסת היסוד באמה בת ו', שוב לא פש ל' בין קרן לקרן אלא כ"ו אמות וד' טפחים, וכיון דלא הוי אמה לא חשיב לה. והק' **הרש"ש**, הא הק' הגמ' לעיל מקרא דוהאריאל וכו', ואע"ג דלא הוי אלא חצי אמה לפי חשבון הפסוק שחישב מאמצעו, וא"כ אמרי' דהפסוק צריך להיות בדקדוק. וכ' דאולי גם הפסוק לא דק לענין פחות מאמה, ושם עכ"פ בשלימותו יהי מצורף לאמה.

(ב) **בשושן הבירה - פרש"י** חדר א' ה' בנוי על שער המזרחי של עזרה, וכו'. וע' בתוס' **אנשי שם** (כלים י"ז, ט') שהביא **שהרע"ב** והר"ש ג"כ פירשו כן, והוא תמה עליהם, הרי מבואר במדות (א', ג') דלא ה' זה על שער המזרח של העזרה, אלא על שער המזרח של הר הבית, וצ"ע.

(ג) **כדי שיהא האומנין נוטלין בקטנה ומחזירין בגדולה - פרש"י**, שהי' הגזבר מתנה עם האומנין כך וכך אמות תבנו לבדק הבית, בכך בכך דמים באמה של משה, והם מחזירין לו למדת אמה גדולה, כדי שיהי' מוסיפין משלהם, ולא יהנו מן ההקדש. והק' **התפארת ישראל** (כלים י"ז, ט', בועז ה'), לכאור' משמע דעשו הבנין כפי מדה גדולה, וזה ודאי א"א, שהרי אין מוסיפין על הבנין, כדכתי' הכל בכתב וכו'. ולכן ביאר שחשבו עם האומנין שכון לא לפי אמות בינוני שעשו, אלא לפי האמות הגדולות שהיו בחומה שבנו, ונוטלין השכר עפ"ז.

(ד) **ויד ד' היתה אל אליהו, וישנס מתניו - העיר השפת אמת**, בשלמא קרא דפרעה, שפיר מוכח מהתם דאפי' אימת מלכות העמים תהא עליהם, אבל איך מביאין קרא דאליהו לראי' לדבר זה, הרי אולי שאני הא דאליהו, דעשה כבוד למלך ישראל, וצ"ע.

(ה) **ואילו נאמר שתיים עשרה חלות ומערכות, ולא נאמר שתיים ושש, הייתי אומר וכו' - הק' החק נתן**, איך אפשר שלא יאמר שש, הא אמרי' לעיל דאם לא נאמר שש, הייתי אומר א' של ארבע וא' של שמונה. ותי' דלא אמרי' כן אא"כ אומר שתיים ועשרה וגם ב' מערכות, דאז ה"א דהתורה לא קפיד אלא שיהיו ב' מערכות, ולא על שיוויין. אבל השתא דלא כתי' אלא מערכות, אז י"ל דמשמע שיהו שוות, וא"כ אפי' אם לא כתיב שש היינו יודעים דאין עושין חד של שמונה וחד של ארבע.

(ו) **שתיים של שבע שבע, רבי אומר רואין את העליונה כאילו אינה - העיר הקרן אורה**, דדין זה לא הובא ברמב"ם. וכ' דבאמת רבי לא בא לחדש אלא דיכול להניח הבזיכין על גבי החלה הז', דלא בעינן על ממש. אבל אי"ז חידוש דהחלה השביעית אינה פוסלת השאר, דמהכ"ת שיפסלם, ואע"פ דבאמת עובר על כל תוסיף, אבל מ"מ אין סברא שיפסול השאר.

(ז) **והא בעינן ונתת על - פרש"י**, דכי יהיב ל' על השביעית הוי חציצה. וע' **במקדש דוד** (ז', ג', ד"ה ובעיקר [במאמר המוסגר]), שהק' דהא לכאור' הו"ל מין במינו, ומין במינו אינו חוצץ. וכ' ליישב ע"פ דברי **הירושלמי** ביומא (ה', ד'), דמבואר שם דקודש וחול נחשב מין בשאינו מינו, וא"כ שפיר י"ל דחוצץ. אולם ע"ע **בנתיבות הקודש** דהק' עוד, דהא מדאורייתא קיי"ל דרק רובו ומקפיד הוי חציצה, וא"כ כי יהיב ל' על השביעית אי"ז חציצה מדאורייתא [ולכאור' צ"ל דהי' משמע לו דכיון שהגמ' הק' מלשון הפסוק, משמע דהוי פסול דאורייתא, אולם לכאור' יש לדחות הנחה זון]. וכ' לפרש דאולי כיון דכתי' "על", א"כ ע"כ הוי על ממש, ובזה רמרי' דהוי מיעוט שאינו מקפיד חוצץ מן התורה (ע"ש שהביא דוגמא לזה מנימא דחוצץ בין בגדי כהונה לבשרו), וא"כ שפיר הק' הגמ'. ולפי דבריו לכאור' יש ליישב ג"כ קו' המקד"ד, דשאני הכא דכתי' "על", ולכן אף מין במינו הוי חציצה. **וע"ע במרחשת** (א', י"א, ענף ד', אות א') שפי' הגמ' דלא כרש"י, דאין

דכתי' "תיעשה" ביו"ד בעשיית המנורה, וזה לרמז לקבלה זו שהיתה בידם.

(ב) **עשרה שלחנות, וכו'**- ובהא דעשה שלמה דוקא עשרה שלחנות, מנורות, וכיורות, ולא בשאר כלים, ע' **בילקוט שמעוני** (מלכים רמז קפה) שהביא טעם על כל א' מהם שעשה עשרה.

(ג) **ואת המנורה נוכח השלחן**- ע' **בחי' הגרי"ז על התורה** (פ' אמור) דביאר דזהו גדר הדין במקום המנורה, דצריך להיות נוכח השלחן, ואי"ז רק מראה מקום. ולמשל אם אין כאן שלחן, אין דין דצריך המנורה להיות בדרום דוקא, אלא יכול להיות כל מקום בהיכל (ולזה באו הפסוקים בפ' תרומה להוסיף דאפי' אם אין שלחן שם, מקומו של המנורה הוא חוץ לפרוכת, אבל אין הקפדה דצריך להיות בדרום דוקא).

(ד) **מדכתי' בנר מערבי לפני ד'**- **פרש"י**, דנר מערבי הי' החיצון של צד מערב, שהוא הי' לפני ד'. וע' **בצאן קדשים** שהק' דרש"י סותר עצמו, דכאן כ' דנר מערבי היינו הנר היותר קרוב למערב, ובשבת (כב.) כ' כמש"כ **תוס'** כאן, דנר שני של שתי מזרחיות היינו נר מערבי, והניח בצ"ע.

(טו) **דמצדד להו אצדודי**- **פרש"י** דהפתילה של האמצעי הי' מצודד כלפי מערב, ופתילות של שאר הנרות היו מצודדים כלפי נר האמצעי. וע' **בחי' הגרי"ז על התורה** (פ' בהעלותך), שכ' דמדקבע הרמב"ם (בית הבחירה ג', ח') דין זה דכל הנרות פונים לנר האמצעי בהל' בית הבחירה גבי מעשה המנורה ולא בהל' תמידין במעשה הדלקה, משמע דפליג על רש"י וס"ל דבעצם צורת המנורה היו הנרות פונים לנר האמצעי, ולא רק הפתילות במעשה הדלקה. אלא דהק' ע"ז, ממה דכתי' "אל מול פני המנורה" בציווי לאהרן במעשה הדלקה, ולא בציווי לבצלאל בעשיית המנורה, ולכן ע"כ במעשה הדלקה הוא, וצ"ע.

(טז) **אלא למ"ד צפון ודרום, י' בכי היכי הוו יתבי-** **הק' העולת שלמה**, דלמא סבר כר' יהודה

שייך חציצה כאן, משום דהוי מין במינו. אלא דקו' הגמ' הוא, דכיון דצריך להיות על המערכת, א"כ הוי כאילו יש כאן אגד בין הלבונה והמערכת, וממילא גם הלחם השביעית נכלל בהאיגוד, וממילא הוי כמו מי שנטל ב' לולבין באגודה א', ועובר כל תוסיף ופוסל קיום מצותו, וא"כ לא קיים המצוה כלל. וע"ז תי' הגמ' דעל יכול להיות בסמוך ג"כ, וא"כ אינו צריך שום "איגוד", וממילא יכול להיות דהחלה השביעית נחשב דבר חיצוני מעצם המערכת, ואינו עובר על כל תוסיף (דלא כהק' אורה שהבאנו לעיל), ושפיר הוי מערכתיו כשרין.

(ח) **והא בעינן ונתת על-** הק' **העולת שלמה**, מהכ"ת דהבזיכין לא היו על החלה הו', והחלה הו' עליהם. ותי' ע"פ מש"כ **תוס'** דאין השלחן מקדש יותר מט"ו או י"ב טפחים, וא"כ לכאו' צ"ל דמיירי דכל החלות היו צריכין להיות תוך הט"ו או הי"ב טפחים, וא"כ תו א"א להניח הבזיכין בין השישית והשביעית, דאז יהי' צריך להניח החלה על הבזיכין, והלבונה יתפור, ולא יהי' שייך לעשותו באופן זה.

(ט) **כשהוא אומר וסכות על הארון...** הוי **אומר על בסמוך**- ע' **ברש"י** לעיל (צו.) דהעיר דאבא שאול הביא שם קרא דועליו מטה מנשה לומר דעל היינו בסמוך, ומ"ש. וע"ש שהביא מש"כ **התוס' יו"ט והתו"ח** ליישב קו' זו, ודחה תירוציהם והניח בקו'.

(י) **תרי גברי באמתא ופלגא לא מסתגי להו-** הק' **השפת אמת**, מנלן שהנושאים עמדו בין הבדים, שמא היו עומדין מבחוץ של הבדים, או עכ"פ א' בחוץ וא' בפנים. ותי' דאולי ידעו שדרך לשאת מבפנים.

(יא) **עשרה שולחנות עשה שלמה המלך-** כ' **רבנו בחיי** (פ' תרומה, כ"ה, תחלת פסוק י') דמה שעשה שלמה י' שלחנות, מנורות, וכו', היינו משום דקבלה היתה בידם כי כשיבנו בהמ"ק יעשו עשרה, ולכן לא עבר על כל תוסיף, ולכן כשבנה בהמ"ק עשה הי' שלחנות כקבלה שהיתה בידו. וכ' דגם נרמז בקרא

דלעיל, דס"ל דאמת הבנין הי' ששה טפחים, ושל כלים חמשה, וא"כ פש להו עשרים טפחים, ושפיר מצי יתבי. וכ' דכלאו' עיקר הפירכא היתה דא"כ נמצא שיש שלחנות בדרום. אלא דהק' דלמ"ד ממזרח למערב עדיין יש להק' דאולי ס"ל כמ"ד דאמה ה' טפחים, ושם ליתא להך קו' דנמצא שלחן בדרום. ותי' דמ"ד ממזרח למערב רבי היא, ורבי ס"ל דבזיכין מונחין על השלחן, שהרי הוא ס"ל דעל בסמוך. וכיון דס"ל דבזיכין מונחין על השלחן, ע"כ ס"ל דאורכו י"ב טפחים, כר"מ, ור"מ ס"ל דאמה ו' טפחים אפי' לכלים.